

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Дмитраш Ольги Юріївни

«ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ТИПОЛОГІЇ І ПРОЕКТУВАННЯ МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури
за спеціальністю 18.00.02 – «Архітектура будівель і споруд»
у спеціалізовану Вчену раду Д 35.052.11
Національного університету «Львівська політехніка»

Сучасна епоха глобалізації характеризується глибокими інтеграційними процесами в різних галузях життя: у суспільній і духовній сферах, у культурі, мистецтві, освіті, спорті тощо. Загалом згаданий процес можна визначити як позитивний, адже взаємопроникнення культур і інтеграція цивілізаційних впливів робить наш світ духовно багатшим, цікавішим, різноманітнішим і економічно ефективнішим. Водночас об'єднання багатьох аспектів діяльності різних спільнот характеризується наявністю певних проблем духовного, культурного і ідеологічного характеру. У таку непросту для суспільства добу з'явилося вельми цікаве дослідження, суть якого відображено в рецензованій дисертації.

Прикметою новітнього часу є та обставина, що міжуніверситетські культурні центри нині перетворюються на щось набагато вагомніше, ніж просто будівлі або простори для навчання та відпочинку. Без перебільшення можна стверджувати, що вищі навчальні як осередки духовності, культури і науки завжди в усіх країнах перебувають в авангарді модерних суспільних процесів, впливають на формування еліти й майбутнього духовного світу націй, окреслюють напрямки розвитку різноманітних державних та недержавних утворень.

Певна річ, що для ефективної міжвузівської комунікації необхідні будівлі та простори, які б забезпечували діалог не лише у сфері наукової діяльності, а й у галузях набагато глибших і фундаментальніших. Без перебільшення можна

стверджувати, що міжуніверситетські культурні центри – це містки, які гармонізують строкатість сучасного мультикультурного світу і роблять суттєвий внесок до вирішення багатьох проблем глобалізації. У цьому контексті актуальність дисертаційної роботи Дмитраш Ольги Юріївни не викликає жодного сумніву і свідчить про ґрунтовний підхід до вибору теми дослідження.

Актуальність аналізованого дослідження підтверджується положеннями Закону України №1556-18 від 01.07.2014 «Про вищу освіту» – Вищі навчальні заклади; Лісабонської конвенції від 11 квітня 1997 року під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО; Рекомендації про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співпраці й миру, виховання в дусі пошани прав людини й основних свобод (Париж, 1974 р.); Декларації про вищу освіту для ХХІ століття (Париж, 1998 р.); Рекомендації 1437 (2000 р.) «Про неформальну освіту» (Парламентська асамблея Ради Європи). Дисертаційне дослідження відповідає основному напрямку діяльності кафедри дизайну архітектурного середовища Національного університету «Львівська політехніка» – «Гене́за та розвиток дизайну архітектурного середовища громадських, житлових та виробничих споруд» № 0108U010404 – керівник Проскураков В. І., тема дисертації пов'язана із науковими дослідженнями проектних, навчальних інституцій КНУБА, НАОМА, ХНУБА та науково-дослідними та громадськими інституціями КиївЗНДІЕП, Діпромісто, НСАУ, УАА.

Мета дисертації полягає у висвітленні принципів проектування та розробці архітектурної типології міжуніверситетських культурних центрів.

Завдання дослідження вдало сформульовано, вони вичерпно відображають суть представленої дисертаційної праці:

- висвітлення передумов формування і стан дослідження архітектури культурних об'єктів в університетах;
- виявлення стану і підходів сучасного проектування і будівництва будівель та споруд культурно-освітнього і дозвіллевого характеру в університетах;

- визначення функції, типології і особливості розташування об'єктів культури при університетах;

- виявлення основних чинників, що впливають на формування нових архітектурних типів університетських об'єктів культури. Визначення принципів формування архітектурної типології міжвузівських об'єктів культури з урахуванням українського та закордонного досвіду;

- розробка системи типології і організації функційних елементів міжуніверситетського культурного центру;

- формулювання методичних рекомендацій щодо формування планувальної структури і архітектури міжуніверситетських культурних центрів у структурі навколишньої забудови;

- розробка теоретичної моделі проектування і розміщення міжуніверситетських культурних центрів на території України.

Як об'єкт дослідження авторка визначила функціональну структуру, архітектурну типологію і проектування існуючих міжуніверситетських культурних центрів.

Предмет дослідження – тенденції, стан і сучасні підходи, чинники та принципи формування структури і типології, рекомендації реалізації проектування міжуніверситетських культурних центрів в Україні. Методи та межі дослідження чітко окреслено, останні також відповідають темі дисертації.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що авторка уперше так ґрунтовно дослідила історію закладів культури при ВНЗ в Україні та за кордоном, класифікувала і типізувала студентські культурні центри, систематизувала чинники впливу на архітектуру міжуніверситетських культурних центрів, визначила основні принципи та засоби формування архітектури таких центрів, зробила систему загальної функціонально-планувальної організації приміщень міжуніверситетських культурних центрів, подала пропозиції адаптації існуючих об'єктів культури до структури університетів України, розробила рекомендації щодо застосування та доповнення існуючих державних будівельних норм при проектуванні міжуніверситетських культурних центрів.

Представлене дисертаційне дослідження та його результати мають вагоме **практичне значення**, адже розроблені принципи, засоби та рекомендації щодо проектування міжуніверситетських культурних центрів можуть бути застосовані при проектуванні нових об'єктів та пристосовуванні існуючих. Рецензована дисертація має також практичне значення у контексті впровадження результатів досліджень у навчальний процес, особливо при підготовці дипломних проєктів, лекційних матеріалів, методичних розробок та посібників. Розроблені рекомендації щодо архітектурно-планувальної та функціонально-просторової організації будівель і комплексів міжуніверситетських культурних центрів доречно було б застосувати і в майбутніх редакціях ДБНів України.

Упровадження результатів роботи відбулося у пошукових, експериментальних, конкурсних та навчальних проєктах та в 12 магістерських та бакалаврських кваліфікаційних дипломних роботах, присвячених навчальному, громадському і культурному простору університетів, що виконувалися на кафедрі дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури і дизайну Національного університету «Львівська політехніка»; в ескізному проєкті-пропозиції облаштування неформальних навчальних зон в холі будівлі Львівського медичного інституту на вул. Поліщука, 76 у м. Львові; у реалізованому проєкті облаштування неформальних навчальних зон у холі будівлі Стоматологічного медичного центру національного медичного університету ім. Данила Галицького на вул. Пекарській, 69-а у м. Львові.

Результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на національних та міжнародних наукових та науково-практичних конференціях, воркшопах і виставках: на Міжнародній виставці в рамках програми TEMPUS SEHUD-SEHSI на EXPO-2015 (Технічний університет «Міланський Політехніка», Мілан, Італія, 2015 р.); на II-ому міжнародному науково-практичному конгресі «Міське середовище – XXI ст.» (подумай насчет кавычек) (Київ, 2016 р.); на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Еволюція уявлень в архітектурній і художній освіті: Погляд в майбутнє» (ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, Харків, 2020 р.) та інших.

Упровадження результатів дослідження втілювалося в пошукових, експериментальних, конкурсних та навчальних проєктах і дипломних роботах, присвячених навчальному, громадському та культурному простору університетів, що виконувалися на кафедрі дизайну архітектурного середовища Інституту архітектури і дизайну Національного університету «Львівська політехніка», а також в ескізних проєктах і пропозиціях щодо облаштування навчальних просторів з гнучким плануванням в приміщеннях медичних вузів м. Львова.

Структура дисертації чітка та зрозуміла. Праця складається із анотації, вступу, п'яти розділів із висновками, загальних висновків, бібліографічного переліку та додатків.

У **Розділі 1** авторкою проведено дослідження історичного аспекту формування архітектури об'єктів культури в університетах, визначено хронологічні межі дослідження, виявлено типологічні прототипи: палац (дім) культури і мистецтв, клубний заклад, студентський центр. Систематизацію джерел здійснено за такими напрямками: історичний аспект формування архітектури університетів; архітектура, будівництво та урбаністика університетських комплексів; типологічні засади проєктування закладів культури; основи дизайну сучасних навчальних просторів; питання психології простору, образності та ідентичності в архітектурі. Детально розглянуто сучасні тенденції формування архітектури закладів культури при університетах. Автором розроблено тлумачення поняття Міжуніверситетський культурний центр. Більшість сучасних вітчизняних кампусів позбавлені загальнодоступних громадських просторів, де б студенти могли спілкуватися, самотійно навчатися, відпочивати. Причиною цього є відсутність у більшості студмістечок так званих навчальних зон із гнучким плануванням. Авторкою розроблено тлумачення поняття «Навчальний простір з гнучким плануванням».

Розділ 2 спрямовано на висвітлення методичних основ (до яких авторка відносить загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи, конкретні наукові методи) та методологічних підходів, застосованих в ході дослідження.

Розроблено організаційну структуру дисертації, яка формується послідовним використанням методів дослідження, що проводились у три стадії: організаційна, дослідна, стадія реалізації результатів. Висвітлено емпіричну базу дослідження, що складає 7 об'єктів на теренах України і 55 об'єктів за кордоном. Здійснено аналіз проведеного автором анкетування у трьох групах респондентів: студенти, працівники ЗВО, діячі архітектури. Загалом опитано 350 респондентів.

У **Розділі 3** проведено порівняльний аналіз близько 60-ти будівель студентських культурних центрів у 19-ти країнах світу, що дало змогу визначити основні функції студентського культурного центру, виявити спільні й відмінні риси та піходи до проєктування та експлуатації закладів культури у складі університетів. Проведено аналіз існуючої нормативної бази проєктування закладів культурно-видовищного та дозвіллевого характеру при університетах України, що дозволило визначити недоліки нормативного забезпечення для проєктування МУКЦ та засвідчило потребу в доповненні ДБН В. 2.2-3-2018 «Заклади освіти».

Сформовано перелік функцій будівель студентських центрів, проведено класифікацію існуючих типів закладів культури у складі університетів. Визначено, що до основних функцій належать: культурна, освітня, рекреаційна, побутова. Виявлено такі ознаки класифікації існуючих типів будівель об'єктів культури для студентів: за статусом, за формою власності, за призначенням, за циклічністю використання, за характером або часом експлуатації, за розташуванням у структурі забудови, за відкритістю і місткістю глядацьких залів, за об'ємно-просторовим вирішенням, за типом архітектурно-планувальної схеми.

У **Розділі 4** визначено чинники, що впливають на принципи формування архітектури міжуніверситетських культурних центрів. До чинників автор відносить: соціально-культурний чинник, містобудівний чинник, чинник функціонального призначення, архітектурно-просторовий чинник .

Сформовано принципи архітектурної типології МКЦ. Принцип індивідуалізації та узагальнення формується під впливом соціально-культурного чинника і реалізується за допомогою засобів створення гнучкості та трансформації індивідуального і групового навчального середовища МКЦ. Містобудівний чинник формує принцип адаптивності архітектурних рішень МКЦ, що реалізуються за допомогою комплексного передпроектного аналізу потреб і вимог до будівель, комплексів МКЦ та визначення ділянки для їхнього розташування. Чинник функційного призначення формує принцип багатофункційності, який реалізується через прийоми кооперування установ та компенсування функцій. Архітектурно-просторовий чинник формує принцип естетизації проектних рішень МКЦ, що реалізується за допомогою переосмислення простору існуючих закладів культури при університетах та введення прийомів інклюзивності простору університетського містечка.

Розділ 5. Розроблено схему загальної функціонально-планувальної організації приміщень студентського центру. Вперше розроблено класифікацію МУКЦ за видами: культурно-дозвіллевий, спортивно-видовищний, релігійно-просвітницький, науково-дослідний.

Розроблено рекомендоване функційне зонування ділянки на проектування МУКЦ: репрезентативна, культурно-видовищна, навчальна, відпочинково-спортивна, побутова. Уперше сформульовано основні принципи розташування будівлі МУКЦ у планувальній структурі кампуса університету.

Визначено та структуровано основні складові елементи функційного зонування будівель МУКЦ: вхідну групу приміщень, групу основних приміщень, групу приміщень побутового обслуговування, рекреаційну зону. Розроблено схему загальної функційно-планувальної організації приміщень МКЦ та класифікацію навчальних просторів із гнучким плануванням. Рекомендовано доповнити нормативну базу, а саме: у ДБН В. 2.2-3-2018 «Будівлі і споруди. Заклади освіти» внести до п.3, терміни і визначення, поняття «міжуніверситетський культурний центр» та поняття «навчальний простір з гнучким плануванням». У п. 5.9, що регламентує вимоги до

функціональних зон ділянок закладів освіти, рекомендовано внести культурно-видовищну функціональну зону. Пункти, що стосуються клубно-видовищних та гуртково-студійних приміщень, доповнити положеннями, що висвітлюють особливості проектування МКЦ.

У третьому підрозділі подано результати проведеного дослідження в пошуково-експериментальному проектуванні кафедри ДАС НУ «Львівська політехніка». Визначено 4 найсприятливіших міста України для розташування в них різного типу студентських культурних центрів. Розроблено моделі розташування даних закладів в структурі забудови університетських містечок України: централізовану, сфокусовану, розподілену.

Подано рекомендації щодо принципів розташування будівлі МКЦ у планувальній структурі кампусу університету (як новозведений об'єкт; як інтегрований до існуючої забудови; у центрі планувальної структури кампусу; як проміжна ланка між студмістечком і навчальною зоною; як об'єднуюча ланка між кількома кампусами; як розташований в структурі міста об'єкт, неподалік від кампусу університету), розроблено пропозиції щодо адаптації існуючих об'єктів культури при університетах України.

Апробацію результатів дисертаційного дослідження висвітлено у навчально-пошуковому проектуванні міжуніверситетських культурних центрів на кафедрі ДАС НУ «Львівська політехніка», як засіб виявлення особливостей їхньої типології.

Відзначаючи загальний високий рівень проведеного дослідження, слід висловити низку зауважень:

- в авторефераті і дисертації виявлено друкарські помилки, повтори та інше;
- до пропозиції архітектурних типів МКЦ можна було б розробити функціональні підтипи, що зробило б їх гнучкішими в об'ємно-просторовому аспекті;

– графічний матеріал автореферату слід доповнити ілюстраціями реалізованих проєктів, що слугують упровадженням результатів даного дослідження.

Подані вище зауваження загалом не впливають на високий рівень дисертації та можуть бути враховані автором у подальшій науковій роботі.

Спираючись на вищезазначене, слід визнати, що Дмитраш Ольга Юріївна представила до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури цікаву, актуальну, новаторську дослідницьку працю, яка відзначається фаховістю, чіткістю і структурованістю текстового матеріалу, якістю графічного оформлення і відповідністю усім вимогам МОН України щодо кандидатських дисертацій. Представлена дисертація на тему: «Принципи формування архітектурної типології і проектування міжуніверситетських культурних центрів» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, а її авторка Дмитраш О. Ю. заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.02 – Архітектура будівель і споруд»

Кандидат архітектури, доцент

кафедри архітектурного проектування

цивільних будівель і споруд

Київського національного університету

будівництва і архітектури.

Брідня Л. Ю

Відгук к. арх., доц. Л.Ю. Брідня

Засвідчую:

Секретар Вищої Ради

О. С. Петренко